

O T E

Anna Kortelainen

TAMMI

OTE

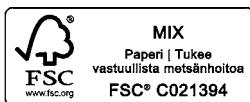
Anna Kortelainen

TAMMI

HELSINKI

*Kaikki tämän romaanin henkilöt
ja tapahtumat ovat mielikuvituksen tuotetta.*

1. painos

© Anna Kortelainen ja Tammi 2026

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-04-8624-2

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

I

Serendipiteetti

yllättävän, sattumanvaraiselta vaikuttavan yhteyden herättämä oivallus

Y K S I

Hänen kasvonsa peilautuivat ikkunasta, katse oli teuraseläimen. Se ei ollut lammas saati karitsa. Se oli eläin, jolla oli niin lyhyt matka teuraalle, että viranomaisnäkökulmasta tarkasteltuna sitä ei ollut pidetty liian pitkään stressaavissa oloissa. Teurastamoon oli enää vain kilometrin verran matkaa.

Ylä- ja alahampaat jurskuttivat toisiaan vasten. Se väsytti leukoja. Peilikuvaa vilkaisematta tiesi, että kulmakarvojen väliin oli kaivautunut ryppy. Siihen aviomiehellä oli tapana painaa etusormensa, koska ei pitänyt vaimonsa ankarasta ilmeestä.

Välillä kasvot katosivat pimeyteen, mutta aina, kun vastaan tuli toinen auto, sen etuvalot täyttivät ohjaamon hetkeksi, ja pelkääjän paikalla istuvan kasvot välähtivät näkyviin sivuikkunaan. Lahtipenkki lähestyi hetki hetkeltä. Teurasauto oli menossa kohti kotia.

Perillä nainen kävelisi huoneesta toiseen kuin päivän askareet olisivat vielä kesken, tärkeä muistilappu hukassa, likapyykkiä kerättävänä sieltä täältä, mattoja oiottavana, auki jäänyt komeronovi suljettavana. Sillä kotona olisi pakko suostua. Väsymys ja paha mieli eivät olleet aviovaimolle mahdollisia, eivät varsinkaan illan hämärtyessä. Särkyyn tai kipuun ei auttanut vedota. Sen mahdollisuuden hän oli vastikään käyttänyt. Seuraavaksi niihin tohtisi vedota ehkä viikon parin päästä. Kuukautiset pelastivat

muutamina peräkkäisinä päivinä, mutta heti niiden jälkeen tuomio oli varma.

Nainen yritti aistia miehen mielialaa ja ounastella, saisiko tänä iltana olla ja maata rauhassa. Hän ei nukkunut öitään sängyssä vaan aviovuoteessa. Toinen puoli oli varattu hänelle, ja hän yritti pitää kiinni siitä tyynystä, jonka kuvitteli omakseen. Yöpöydällä oli korkea pino kirjoja, yritys vakuuttaa, että hänen piti joka ilta saada lukea. Päällimmäisen kirjan kannessa oli timanttikukka. Sen kukinnot avautuvat ja sulkeutuvat reagoiden valon ja lämpötilan muutokseen. Varjon langetessa tai auringon laskiessa timanttikukka menee kiinni.

Pakkohan makuulle oli joka ilta lopulta käydä. Aurinko laski armoa antamatta.

Nainen vitkasteli kylpyhuoneessa ja pelkäsi kohta kuulevansa miehensä hoputuksen oven takaa. Hän tiesi, mitä se tarkoitti. Jos hoputusta ei kuuluisi, olisi toivoa. Onneksi niitäkin iltoja oli usein.

Vielä vuotta aiemmin hän ei olisi voinut kuvitella, että hänestä voisi ikinä tuntua tältä. Halu ja into olivat olleet pitelemätön luonnonvoima. Ne olivat saaneet odottamaan iltaa malttamattomasti, laskemaan tunteja, hymyilemään sisäänpäin. Aamut olivat tulvineet ytimiä myöten lämmittävää hehkua, ja kohti auringonlaskua tanssahtelevat iltapäivät olivat olleet täynnä lupausta.

*

Kello oli jo paljon, mutta mielikirjan avaaminen oli välttämätöntä. Else selaili sitä hellästi. Alusta loppuun huolella valmistetun niteen tarkoitus oli tulla sivu sivulta luetuksi yhä uudelleen ja uudelleen.

Teos käsitteli kasvitieteilijä Carl von Linnén kotia ja puutarhaa Uppsalassa, ja siinä oli silmiä hiveleviä valokuvia. Päälystetyn paperin pinnassa erottui Elsen sormenjälkiä, vaikka

hän lehteillessään tarttui aina varovasti sivun nurkkaan. Sormi ei aika ajoin malttanut olla hipaisematta talvipuutarhan edessä rivistönä huojuvia auringonkukkia tai niiden juuressa sojottavia palaviarakkauksia. Detaljikuvaan oli valittu auringossa kylpeviä isotähtiputkia, ”Linnén tyttäreksi” kutsuttuja perennoja. Niitäkin teki mieli koskettaa.

Else hymähti ääneen. Kirjan ylellisyydestä huolimatta hän olisi kaivannut valokuviin vielä lisää terävyyttä ja parempaa painojälkeä, jotta olisi päässyt lähemmäs jokaista teriötä, terttua ja tähkylää.

Toisinaan Else selaili teoksen keskellä olevaa, paksummalle, keltäväälle paperille painettua liitettä. Siihen oli koottu 1700-luvun lopun kasvitieteellisiä piirroksia ja maalauksia Linnélle rakkaista lajeista, kuten vanamoista ja lehmuksista. Else katseli huolella kuvattuja kasveja, joita aurinko ei polttanut, sade piiskannut eikä halla pannut, tuhohyönteiset eivät turmelleet eivätkä kasvitaudit pilanneet.

Jokainen kasvi oli tarkasti nimetty, eikä mikään ollut sattumanvaraista. Kullakin oli suurella alkukirjaimella kirjoitettu latinankielinen sukunimi ja pienellä alkukirjaimella kirjoitettu latinankielinen epiteetti. Niiden perässä oli kirjain *L*. Se tarkoitti, että Linnén katse oli luontoretkellä havainnut ja tutkinut kasvin, ja Linnén mieli oli antanut sille nimen kuin luoja konsanaan. Hän oli kasvin auktori.

Else ajatteli, että kaksi ja puoli vuosisataa aiemmin Linné oli systematisoinut kaikkea sitä, mikä nousi maasta ja eli, kasvoi ja muuttui aikansa, kunnes maatui. Linné oli antanut merkityksen sille, mikä ei elinvoimalleen lupia kysellyt vaan tunkeutui valoon missä ikinä pystyi. Linné oli luonnonhelman byrokraatti ja kaaoksen karkottaja. Kaikki tuntematon pieneni nimi nimeltä.

Linné-kirjoja oli kertynyt pitkä rivi. Samaan tapaan kuin Else katseli niiden kuvaliitteitä, myös Linné oli aikanaan ihas-tellut kasvinäytteitä, joita ihailevat botanistit olivat lähettäneet

oppi-isälleen. Siemeniä, sipuleita ja kokonaisia taimia oli tullut postissa Hollannista, Ranskasta, Saksasta, Englannista ja Venäjältä. Lähetyksiä ja tuliaisia oli saapunut myös huomattavasti kauempaa, Lähi-idästä, Yhdysvalloista, Kanadasta, Etelä-Amerikasta, Etelä-Afrikasta, Kiinasta, Japanista.

Nuoret nöyrät apostolit matkustivat henkensä ja terveytensä kaupalla saadakseen kokoon suurelle mestarille rahdattavaksi kelpaavia kasviharvinaisuuksia sekä tämän tilaamia hyödykkeitä ja kuriositeetteja. Liki puolet Linnén oppilaista ei palannut hengissä näiltä matkoilta.

Else olisi kernaasti lähtenyt sellaiselle matkalle. Hän pakkasi mielessään matka-arkkua löytöretkelle, jolta hän ei välttämättä koskaan palaisi vaan hänen kulkutaudin kukistama ruumiinsa pudotettaisiin valtamereen toisella puolella maapalloa. Viime sanoinaan hän painottaisi, että kasvinäytteet ja muistiinpanot tulee toimittaa suurelle mestarille Ruotsinmaalle Uppsalaan.

*

Joinakin vapaapäivinä Else luki mieluiten Linnén omaelämäkerrallisia muistiinpanoja. Ne oli kirjoittanut omahyväinen keski-ikäinen mies. Turhamainen mies, jolle omat kiistämättömät tieteelliset ansiot eivät aina riittäneet. Miehen estottomat oma-kehut naurattivat Elseä. – Neron ei tarvitse itse ylistää itseään, Else mutisi.

Luultavasti olisi ollut suuri pettymys tavata Linné. Mies olisi ollut ylväs ja itsekeskeinen, piikikäskin. Tai ehkä hän olisi ollut mitä ystävällisin uskolliselle ihailijattarelleen. Mutta se ei ollut olennaista. Linnén elämäntyön herbaario, universumin kasvio, se oli hänen aarteensa jota kukaan ei voinut häneltä riistää. Paratiisi oli kirjan kansien välissä aina valmiina avattavaksi.

*

Else oli ihastunut Linnén maailmaan jo lukiossa. Peruukkiin verhottu pää lempeine nappisilmineen oli vilahtanut biologian tunnilla näytetyssä diakuvassa. Ylioppilaskeväänä hän oli vanhempiensa ihmetykseksi pyrkinyt opiskelemaan sekä biologiaa että Suomen ja Skandinavian historiaa. Pääsykoe teki valinnan hänen puolestaan. Hän pääsi lukemaan historia-aineita.

Elsen yliopistovuosina Linné oli jäänyt varjoisaan kasvu- paikkaan, kun opinnot veivät mennessään ja luennot ja seminaarit täyttivät elämän. Linné oli vaatinut oppipojiltaan ja kisälleiltään absoluuttista lojaaliutta. Nuorukainen oli joko oikeaoppinen linnéaani tai kerettiläinen ja vihollinen. Else olisi halunnut olla linnéaani, mutta miten olla sitä 2000-luvun taitteen Suomessa? Ainoa vaihtoehto oli tehdä mahdollisimman monet historian harjoitustyöt Linnén vuosisadasta, 1700-luvusta. Opinnot venyivät, sillä opetusta oli tarjolla houkuttelevan paljon.

Else laati pro gradunsa 1700-luvun puutarhaviljelystä Turussa ja Viipurissa. Gradun kirjoittaminen muutti talvikuukaudet vihreiksi ja lehteviksi. Siinä lehtimajassa ei ollut kiirettä minnekään. Viimein ennen maisterinpapereita hän sai kesätyön jälkeen yllätyksekseen työpaikan kustantamosta, ja viimeisteltyään opintonsa hän kotiutui kustannusmaailmaan. Kun ystävät naljailivat, mitä hyötyä 1700-luvun puutarhoja kartoittaneesta gradusta oli yliopiston jälkeisessä elämässä, Else kohautti olkapäitään. Oliko mitään iloa tai hyötyä siitä, että tiesi ja tuns?

*

Kustantamon juhliissa hänen elämäänsä oli tullut Usko. Else oli ollut tekemässä lähtöä kotiin, sillä takana oli pitkä työpäivä eikä kirjailijoiden humaltumisen seuraaminen houkuteluttu. Hän ei ollut päivystysvuorossa, joten hän pystyi irrottautumaan illanvietosta hyvällä omallatunnolla. Notkuvan takkitelineen luona hän tapasi Uskon, joka oli myös lähdössä. Uskon nimi oli

sidosryhmien kutsuvieraslistalla, mutta Else ei ollut koskaan keskustellut hänen kanssaan. Listalla oli edelliseltä vuosikymmeneltä periytyneitä kontakteja, joita ei ollut poistettu, jos vieras käyttäytyi säällisesti. Ellä oli epämääräinen käsitys, että mies oli paperialan yrittäjä. Tapaaminen osui viime tinkaankin, sillä juhlien jälkeen Uskon nimi jäi pois kutsuvieraslistaa päivitettäessä.

Usko katsoi silmiin ja puhutteli ystävällisesti. Rupattelun päätteeksi Usko tokaisi hymyillen, että Else oli juhlien kiinnostavin ihminen. Ylisanat huvittivat Ellä, ja hän lähti hymähtäen Uskon tarjoamalle lasilliselle.

Mihin Else Uskossa ihastui? Vaikka Uskokin piti miehille tyyppillisiä monologeja – joskin kaunopuheisia ja kulturelleja – hän myös kuunteli Ellä tarkasti. Hän ei sentään nyökkäillyt Ellä, mutta katsoi silmiin ja vaikenä. Mitään sellaista Else ei ollut aiemmissa seurustelusuhteissaan kokenut. Else oli tottunut siihen, että kumppani keskeytti, puhui päälle, ei kuunnellut saati painanut mieleensä. Usko sen sijaan muisti Ellä kuulumiset, lausahdukset ja mielipiteet vielä viikkojen jälkeen. Hän tilasi kyselymättä ravintolassa hänen mieliruokaansa heille molemmille. Hän muisti, mitä värejä Else mieluiten käytti vaatetuksessa. Hän muisti, että Else oli allerginen saksanpähkinöille mutta rakasti pistaaseja, inhosi runebergintorttuja ja tippaleipiä mutta piti laskiaispullista. Hän painoi mieleensä, että Else piti pellavasta, ja oli sijannut upouudet pellavalakanat vuoteeseensa, kun Else jäi ensimmäistä kertaa yöksi.

Usko vei Ellä yllätysretkille. Ne suuntautuivat aina johonkin etäiseen kahvilaan, kehyskunnan tyylikkääseen pikkubisteroon tai Helsingin edustan saarella olevaan kalliiseen ravintolaan, jonne hän kertoi saaneensa kontakteillaan pöytävarauksen jonon ohi.

– Täällä saamme olla kahden, Usko sanoi ja puristi hellästi Ellä kättä. – Saan sinut ihan itselleni.

*

Else muutti Uskon luokse jo muutaman kuukauden kuluttua. Vähempikin kiire olisi Elsellä riittänyt.

– Meillä on vain yksi elämä, Usko maanitteli. – Emme me tiedä päiviemme lukumäärää. Jos sinä olet valmis sitoutumaan minuun, niin ei tässä pitäisi olla mitään ongelmaa. Rakastavat ihmiset kuuluvat yhteen.

Uskon luottamus tunteisiinsa ja uskallus sitoutua hurmasivat muutaman epävarman ja epäselvän seurustelusuhteen jälkeen. Puolihaluttomat miesystävät raivasivat tilaa Uskolle, joka karautti paikalle kuumeisen toimeliaana, halukkaana, motivoituneena. Elseen oli jäänyt nälkä ja jano, joihin Uskon oli helppo vastata upottamalla hänet ravinneliuokseen, kaikkeen siihen, mitä Else tarvitsi kasvaakseen ja puhjetakseen kukkaan.

Parin viesteihin vastaamattoman ja Elsen puheluihin *Haloo!* äyskähävän miesystävän jälkeen Usko ilahdutti häntä joka päivä. Uskolle Elsen ei tarvinnut tuputtaa itseään, päinvastoin. Mies ilmaisi kaipuutaan hurmaavilla viesteillä ja puheluilla, jotka toivat hohdetta tuiki tavallisiin työpäiviin. Else tunsu itsensä tervetulleeksi Uskon elämään.

Else halusi palkita Uskon siitä, että tämä ei pelaillut pelejä eikä pitänyt häntä epävarmuudessa. Oli palkitsevaa olla mieliksi miehelle, joka oli rakastunut. Oli aika päästää irti itsellisestä elämästä ja keskittymisestä omiin mielihaluihin ja suunnitelmiin, jotka olivat yhtä aikaa yksinäisiä ja itsekkäitä. Oli aika laventaa näköpiiriä ja kasvaa aikuisemmaksi, ajatella toista ihmistä, opetella katsomaan maailmaa toisen ihmisen silmillä, kantaa vastuuta, paitsi omasta kohtalostaan myös toisesta ihmisestä ja hänen onnestaan.

Else sanoi asuntonsa vuokrasopimuksen irti. Hän oli valmis seikkailuun.

*

Uskon omakotitalossa ei ollut Elselle omaa huonetta, mutta Else perusti makuuhuoneen nurkkaan pienen soppensa. Vaatimattomat huonekalunsa Else vei kierrätykseen, mutta jollekin irtaimelle hän halusi löytää paikan uudessa kodissa. Hän asetteli makuuhuoneen lipaston päälle muutaman matkamuiston nuoruutensa interrailkesistä Ranskassa ja Hollannissa, ja laatikoihin hän mahdutti tärkeitä papereita, jokusen korun ja vanhoja almanakkojaan.

Linnettä koskevat elämäkerrat ja kuvateokset hän kasasi pienelle kirjahyllylle, joka oli hänen yöpöytänsä alla. Niiden päälle kerääntyi kustantamon uutuusteoksia, joita Ellellä oli kustantamouran alusta lähtien ollut tapana lueskella iltaisin ja viikonloppuisin. Nyt se ei enää ollut aivan yksinkertaista, koska kirjan lukeminen Uskon läsnä ollessa tuntui epäkohteliaalta.

Ensimmäisiä kertoja Uskon luona oleskellessaan Else vierasti asunnon ominaisuuksia. Se oli siivouspäivän hajahdus, kostuneen pölyn tunkkaa. Hän oli tahdikas eikä sanonut siitä Uskolle mitään. Muuttaessaan vähäiset tavaransa Uskon luo hän muisti ensikäyntiensä aistihavainnon, muttei enää erottanut sitä. Se oli varmaankin ollut jotakin joka oli jo haihtunut.

*

Usko ei tehnyt ansiotöitä vaan kertoi tulevansa mainiosti toimeen sijoitustensa tuotoilla. Siksi hänellä oli runsaasti vapaa-aikaa, ja sen hän halusi viettää ensisijaisesti Elsen kanssa.

– Sinä olet aina etusijalla, ymmärrätkö. Joka päivä, Usko sanoi painokkaasti.

Usko asui keskustan ulkopuolella seudulla, jota vanhasta muistista kutsuttiin liitosalueeksi. Se oli harvaan asuttua omakotitaloaluetta. Piha oli pieni, varjoisa ja kostea, osaksi vihertävän-harmaan, lahonestoaineiden myrkyttämän kestopuukannen alla. Pihan muuttaminen puutarhaksi olisi vaatinut paljon työtä. Ehkä jonakin päivänä, Else ajatteli.

Lähin naapuri oli puolen kilometrin päässä, *eikä kukaan kuule huutoasi*, Usko pilaili. Kävelymatka lähimmälle linja-autopysäkille oli aamulla siedettävä, illalla hieman pitkä. Pyörällä sinne oli ikävä ajaa, koska vilkasliikenteisen tien pientareet olivat pelkät kapeat, murtuneet asfalttiraidat.

Usko kutsui 1970-luvulla rakennettua omakotitaloaan piilopirtiksi, mikä kuulosti kodikkaalta ja romanttiselta.

– Kell’ onni on, se onnen kätkeköön, Usko sanoi ja katseli Elseä päästä varpaisiin.

*

Esellä oli kuitenkin työnsä, tietenkin. Hän rakasti sitä mitä teki, ja olihan työ hänen elantonsa. Usko lupasi viedä hänet joka aamu autolla linja-autopysäkille ja hakea sieltä iltaisin. Silloin kun Uskolla oli asiaa keskustaan, hän vei Elsen kustantamon ovelle asti.

Esellä oli ajokortti, mutta Usko ei ollut halukas lainaamaan autoaan.

– Pelkään, että joudut kolariin. Ymmärrätkö, olet kallisarvoisinta, mitä minulla on.

Else ajatteli, että kyllä tämä toistaiseksi sujuu hyvin näin. Usko hyöri hänen ympärillään, kiinnitti huomiota hänen aikatauluihinsa ja omistautui hänelle. Usko halusi suojella häntä, mikä loi suloista turvallisuudentunnetta.

Else nimesi uuden elämänsä Uskon kanssa idylliksi, sillä Usko otti hänet kaikessa huomioon eikä sivuuttanut häntä koskaan. Joskus Uskon ollessa käymässä lauantaiostoksilla Else oli yksin kotona ja ihmetteli onneaan. Sellaisina hetkinä hän keitti kupilisen teetä, otti esille jonkin eloisasti kirjoitetun Linnén elämäkerran ja lueskeli mielenkiintoaan miehen pitkästä elämästä.

Linné saavutti elämänsä idyllin jo 36-vuotiaana. Hänet oli puutarhaprefektin viran jälkeen juuri nimitetty professoriksi

Uppsalan yliopistoon, ja hän sai omistautua opetukselle ja tutkimukselle. Perheeseen kuului aviovaimo, joka aikoinaan oli uskollisesti odottanut sulhastaan kotiin ulkomailta, sekä poika ja tytär. Lisää lapsia tietenkin siunaantui vielä.

Linnälle osoitettiin professorin residenssi ja hänelle luovutettiin edeltäjänsä suunnittelema kasvitieteellinen puutarha. Se veti Linnétä puoleensa vastustamattomasti. Se oli luomakunnan miniatyyri, luonnontieteen ansari ja tutkimuksen avomaa. Luonnon pienoismalli oli löytänyt herransa, ja omaa puutarhaansa Linné saattoi lukea kuin kirjaa.

Linné aikuistui, kypsyi ja vanheni puutarhansa mukana. Puutarha esitteli joka vuosi kasvien kiertokulkua itämisestä ja kasvusta kukintaan ja kuihtumiseen asti, ja samaa noudatti ihmisen elämäntaival.

Linné opetti kasvitiedettä, ravitsemusoppia ja lääkeaineoppia sekä kirjoitti pitkinä talvikuukausina yhä uusia ja uusia tieteellisiä teoksia.

Luentosali oli aina täpösen täynnä, kun Linné oli äänessä. Kesäisin hän piti demonstraatioita sekä kasvitieteellisessä puutarhassa että lähiympäristöön suuntautuneilla maastoretkillä, joita hän järjesti kaksi kertaa viikossa aamukahdeksan ja iltayhdeksän välillä.

Jos työviikko oli ollut raskas, viikonloppuisin Else kuvitteli itsensä kolkkahattuiseksi ylioppilaaksi lähdössä mestarin kasviretkelle. Osallistujia saattoi olla jopa kolmisen sataa, ja sinne joukkoon Else mielikuvissaan pujahti ja huomasi, että nuorukaisten takana kulki muitakin ulkopuolisia, muutama kreivi ja neuvos, jotka eivät voineet vastustaa kasviretken houkutusta. Miehet tarpoivat professorin perässä ja pinnistelivät kuullakseen kaiken. Mestari oli kaunopuheinen ja sanavalmis. Salamannopeat kasvat sinkosivat mainiosti ajoitettuina. Hän tuntui tekevän kaikki havaintonsa ja johtopäätöksensä ensimmäistä kertaa ja juuri tämän palvovan yleisön edessä. Ne solahtivat hänen järjestelmäänsä kuin

palapelin puuttuvat palaset. Uudelle oli aina paikkansa ja selityksensä, mikään ei rikkonut eikä aiheuttanut ristiriitaa, vaan kaikki täydensi aiempaa. Elämä oli hyvä ja täysi.

*

Else toimi tiedottajana keskikokoisessa kustantamossa. Hänen tehtäviinsä kuului esitellä uutuuskirjoja medialle, soittaa tutuille toimittajille ja antaa juttuvinkkejä, suunnitella ja toteuttaa julkistamistilaisuuksia, valmentaa kirjailijoita median kanssa toimimiseen sekä vastata kirjamessujen haastatteluista. Työnjako vaihteli, ja jokainen päivä oli erilainen.

Työ oli antoisaa ja sopivasti turvallista eikä Else kymmenen värikkään työvuoden jälkeenkään kaivannut ylemmäs kustantamon sisällä tai uranosteeseen kilpailijalla. Hän rakasti sitä innostunutta kimallusta, joka syttyi aran kirjailijan silmiin, kun haastattelutilanteessa keskustelu vei mennessään. Parasta oli, kun hän näki jonkin lausahduksensa – *kenties isoisäsi säästi uskaliaan päiväkirjansa juuri siksi, että jonakin päivänä joku ymmärtävä lukisi sen* – herättävän kirjailijassa liikuttuneen oivalluksen.

Kustannustoimittajan pyytämää takakansitekstiä hän saattoi hinkata innoissaan päiväkausia, kunnes oli tyytyväinen joka ikinen sanaan. Mitä kerrotaan ja mitä jätetään auki, hän pohdiskeli, aivan kuten kustantamon kirjailijatkin. Takakansi ilman adjektiivia *kiehtova*. Else työskenteli sanojen kasvattamossa, jossa hän tunnisti puutarhatyön vaiheita, istuttamista, kirkemistä ja sadonkorjuuta. Hän sai seurata kasvun tapahtumasarjoja, jotka kestivät vuosikausia. Kirjailijat nimesivät teoksissaan elämän ilmiöitä kuten Linné kasvikuntaa, ja Else oli mielellään mukana tuomassa näkyvyyttä kirjailijoiden löytämille ja ilmaisemille metamorfoosille. Työ muuttui aina uusien kirjojen myötä, mutta samalla tutut kirjailijat ja työtoverit toivat työhön lämpöä, jatkuvuutta ja perinteitä.

Kotiin palatessaan Else malttoi tuskin odottaa, että pääsi kertomaan Uskolle päivän hauskimpia anekdootteja. Hän mietti jo bussissa, mistä aloittaisi ja millä lauseella hän saisi Uskon kiinnostumaan. Sitten hän voisi kertoa hieman pidempiä tapahutuksia työpäivän varrelta.

Kotona kertominen ei ollut niin mutkatonta kuin vielä bussissa hykerrellessä. Joinakin iltoina Usko ei malttanut kuunnella. Hän vaihtoi puheenaihetta kesken kaiken ja vaikutti siltä, ettei ollut lainkaan tavoittanut Elsen aloittamien anekdoottien jujua. Toisina iltoina Usko tuijotti häntä ilmeettömänä ja Else tunsii olevansa tarkkailtavana.

– Olipa sinulla tänään seikkailuja.

– No en minä siitä tiedä, mutta eikö ollutkin hassu yhteen-sattuma?

Usko vaikenä ja meni keittiöön.

Sama tyhjä tuijotus alkoi aika ajoin, kun Else mainitsi seuraavan päivän työtapaamisen, lounaan kollegan kanssa tai kahvilapalaverin kirjailijan kanssa. Usko ei sanonut mitään vaan toljotti, ja Elsen oli hetki hetkeltä vaikeampi puhua luontevasti. Uskon katse oli viileän arvioiva, ja Else tiesi kuulostavansa teennäiseltä. Hän ajatteli, että Usko tunsii itsensä kotona yksinäiseksi, ja päätti hillitä haluaan kertoa päivän sattumuksista.

*

Ensimmäisinä kuukausina Else huomasi Uskon vilkuilevan, miten hän aamuisin valitsi työvaatteitaan. Miehen katse tuntui imartelevalta. Oli sinänsä banaalia punnita, laittaako leningin ja villatakin vai hyvin istuvat housut ja röyhelökaulusisen puseron, mutta Uskon huomio sai Elsen tuntemaan olonsa naiselliseksi.

Vähitellen Else alkoi epäillä, oliko Uskon katse sittenkään ihailua.

- Noissa farkuissako aiot lähteä?
- No näissä. Ei minulla kovin monia farkkuja ole.
- Makkarankuorissa ajattelit sitten lähteä?
- Mitä?
- Eivät jätä mitään arvailun varaan.

Else ei uskonut korviaan.

- Moititko sinä –

– En minä sinun muotojasi moiti, mutta sinun ei kyllä tarvitsisi esitellä niitä kaikille.

Else ei ollut varma, kuinka tosissaan Usko oli. Varmuuden vuoksi hän puki löysät vakosamettihousut. Olihan niissä mukavampi istua pitkissä kokouksissa.

*

Työhön kuuluvat kotimaanmatkat olivat pumpulia rakastuneelle naiselle. Tiedottaja hymyili ruuhkaisella lentokentällä, täyteen varatussa tunkkaisessa lentokoneessa, hotellin hälyisessä aulassa, beigenvärisessä hotellihuoneessa, vetoisissa kongressitiloissa, kahvitarjoilussa, jossa termos vuoti eivätkä pahvimukit irronneet toisistaan. Hän ei väsynyt samoina toistuviin kysymyksiin, ei tulostavoitteisiin, ei kirjailijoiden kiukutteluun. Ajatus rakastetun luo palaamisesta siivitti. Tunnit hujahivat kuin hiprakassa.

Päivän mittaan puhelin välkytti Uskon viestejä. Hän kaipasi naistaan, huolehti että tämä muisti syödä lounasta ja pitää pieniä lepotaukoja. Rakastavalle ihmiselle on tärkeää tuntea, että rakkauden kohde ajattelee häntä silloin, kun ollaan välimatkan erottamia.

Myöhäisillan viesti oli hätkähdyttävä: *Tehdään lapsi*. Else punastui ja hymyili itsekseen itäsuomalaisen kaupungin järjestämän cocktailtilaisuuden jatkoilla. Tämä oli todellista rakkautta. Usko halusi antaa Elselle kaikkensa ja muuttaa elämänsä perin juurin. Else kätteli kulttuuritoimenjohtajaa ja kehaisi tilaisuuden

tunnelmaa. Sitten hän haki toisen lasillisen valkoviiniä ja huomasi ajattelevansa *ei*.

Vasta puolilta öin hotellihuoneessa hän ehti palata ajatukseen. Kielteinen reaktio pisteli omaatuntoa. Miten hän saattoi suhtautua varauksella moiseen kauniiseen ehdotukseen? Hän pesi kylpyhuoneessa hampaitaan. Huuhteluvesi maistui oudolle. Hän katseli peilistä huolestunutta ilmettään. Jostakin tihkui ajatus, ettei Uskon kanssa ollut tilaa lapselle. Hän ei voinut ymmärtää, mistä käsitys nousi.

Puhelin kilkutti Uskon viestejä. *Vastaa! Vastaa! Mitä sinä teet?* Else katseli viestejä. Uskon täytyi ensin rauhoittua, sitten vasta voisi ajatella perheen perustamista. *Puhutaan sitten kotona*, hän vastasi. *Huomenna nähdään*.

Usko ei enää palannut asiaan.

*

Äitiyden mahdollisuus sohausi. Elsen elämän tärkein ystävyys-suhde oli alkanut lapsettomuusklinikan odotushuoneessa. Else oli tutustunut Palmaan jo aiemmin yliopistovuosina, kun he olivat käyneet samoilla historian tutkimuksen kursseilla ja niiden jälkeisillä jatkoilla kruununhakalaisessa baarissa. Else muisti hyvin Palman salamannopeat, kitkerät kommentit suuressa seurueessa. Tuolloin he eivät olleet vielä ystäväystyneet.

Vuosia myöhemmin he olivat tavanneet uudelleen, tällä kertaa klinikalla, jonka kalusteet olivat utuisen pastellivärisiä ja telineissä oli esitteitä lapsettomuudesta, hedelmöityshoidoista ja lahjasoluista. Kaksi nuorehkoa, työuransa alussa olevaa naista oli istunut sohvaryhmän vastakkaisilla puolilla, ilman kumppania. Kuin olisi peiliin katsonut. He olivat tervehtineet toisiaan, muistelleet hetken yliopistoajoja ja ryhtyneet sitten syvemmille jutuksille, koska olivat ounastelleet, että kumpikin oli harkitsemassa lapsen hankkimista yksin.

Palma oli vasta aloittelemassa mahdollista hoitoprosessia ja jonotti lääkärin vastaanotolle, Else puolestaan oli yhden askeleen edellä ja menossa psykologin pakeille. Kumpikaan ei ollut vielä tehnyt päätöstä. Prosessiin kuului kaksi käyntiä psykologilla, ja niiden perusteella hän kirjoittaisi puoltavan tai kielteisen lausuntonsa hoitojen aloittamiselle.

Palman tultua lääkäristä ja Elsen päästyä psykologin juttusilta he tapasivat jälleen odotushuoneessa ja jatkoivat sieltä kahvilaan, missä he keskustelivat iltaan asti. Else oli juuri eronnut miesystävästään, joka ei halunnut lasta. Palma halusi lapsen nimenomaan ilman kumppania. Hän ei halunnut perustella Elselle ratkaisuaan vaan löi asian leikiksi. Elämäntilanne tuntui yhteiseltä ja jaetulta, ja mahdollisen äitiyden pohdinta maailman luonnollisimmalta asialta. Else viihdytti uutta ystäväänsä laatimalla lennokkaita rinnastuksia kukkien pölyttämisen ja inseminaatiohoidon välillä. Hän innostui parodioimaan Linnétä ja esittämään kaunopuheisen kuvauksen juhannusruusuista ja kimalaisista. Palman nauru helähti ihanasti.

Seuraavalla viikolla he menivät yhdessä lounaalle, ja kun muutaman viikon päästä oli Palman vuoro mennä ensikäynnille psykologille, hän pyysi Elsen mukaan. Kun he kohtasivat ennen vastaanottoaika tutussa odotushuoneessa, halaus oli täynnä pakahduttavaa tunnetta. Elseä hykerrytti vilkuttaa Palmalle, kun tämä kääntyi psykologin ovelta vielä katsomaan taakseen.

Mutta ennen kuin tunnin pituinen vastaanottoaika umpeutui, ovi aukesi yllättäen ja Palma syöksähti ulos. Hän irvisti ja tempoi olkalaukkunsa hihnaa kuin aikoisi heittää sen seinään eikä Else ollut varma, muistiko hän edes Elsen istuvan sohvoryhmässä odottelemassa. Else nousi epävarmoin liikkein ja meni Palman perässä hissiin.

Kadulla Palma alkoi purkaa ärtymystään. Ääni puristui kiihkeeksi ja kireäksi. Hän moitti psykologia julkeaksi ja paheksui tämän tunkeilevia kysymyksiä. *Kuka hän luulee olevansa.*

Else soitti taksin ja vei Palman drinkille. Tuttavan suuttumus laultui vähitellen, kun puheenaihe siirtyi työasioihin. Illan päätteeksi Palma ilmoitti, ettei aio enää mennä klinikalle. *Minä en ole tilivelvollinen kenellekään, kaikkein vähiten jollekin typerälle nynnylle.*

Matkalla kotiin Else muisteli, mitä hänen omalla psykologikäynnillään oli tapahtunut. Nainen oli tiedustellut hänen lapsuudesta, vanhemmistaan ja parisuhteistaan. Kysymykset olivat olleet varsin suoria, mutta Else ei ollut pitänyt niitä röyhkeinä vaan perusteltuina.

Viikonloppuna Else huomasi, että muutaman viikon kestänyt yhteisen prosessin huumaa oli kadonnut. Kummallinen synkkyys valtasi mielen. Ennen Palman tapaamista klinikalla hän oli pitänyt itsellistä äitiyttä houkuttelevana. Elsestä oli tuntunut, että hän kenties jaksaisi, osaisi ja kykenisi. Nyt hän mietti, mahtoiko ajoitus sittenkään vielä olla oikea. Lämpötila oli laskenut eikä hän saanut sitä enää nousemaan.

Else varasi vielä toisen vastaanottokäynnin psykologille. Hän ei kertonut siitä Palmalle. Käynti oli antoisa, mutta Else ei saanut enää kiinni aiemmasta itseluottamuksestaan. Hän sai puoltavan lausunnon, mutta ei varannut seuraavaa lääkäriaikaa.

Omasta mielestään Else jätti klinikan oven auki, mutta kiireet nielaisivat seuraavat viikot ja kuukaudet, ja suureen elämänmuutokseen ryhtyminen jäi aina vain tuonemmaksi. Kun hän muutaman kuukauden päästä katseli almanakkaansa, hänen oli myönnettävä itselleen, että perheellistymisen ajatus sai jäädä odotamaan parempia aikoja. Kenties kumppani sittenkin löytyisi vielä ennen neljääkymmentä ikävuotta. Mitään kiirettä ei olisi vielä pitkään aikaan.

Palmalle Else tunnusti, että oli muuttanut mielensä eikä ainaakaan toistaiseksi palaisi hoitoihin. Else kuuli hyväksynnän Palman äänessä. He olivat alkaneet käydä säännöllisesti kahvilla, lounaalla ja perjantaidrinkillä. He olivat kumpikin jättäneet odotushuoneen taakseen, ja siitä virisi yhteisymmärrystä. He saattoivat puhella

Romaani sairaalloisesta mustasukkaisuudesta ja petoksesta

*Missä menee raja, Else kysyi jonnekin pimeyteen.
Hän ei osannut eikä jaksanut vastata kuin yhdellä tavalla:
Jaksan perjantaihin asti. Perjantaisin hän ajatteli, että
jaksaa sunnuntai-iltaan saakka. Sunnuntai-iltaisin hän
päätti jaksaa seuraavaan perjantaihin saakka. Sillä tavalla
ihminen pystyy elämään yllättävän pitkiä aikoja.*

Mutta toivoa on. Vapaus odottaa sillä suunnalla, missä
kasvaa juolavehnää tai palavaarakkautta ja missä tehdään
retkiä Carl von Linnén maailmaan.

Siksi tämä on myös romaani rakkaudesta
kasvitieteeseen ja puutarhoihin.

9 789520 486242

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-8624-2